

Kulturální studia snadno, rychle, kvalitně

Irena Reifová

Angela McRobbie: *Aktuální témata kulturálních studií*. Praha: Portál, 2007. 235 s.

Domácí trh s publikacemi z oblasti kulturálních studií je drasticky podvyživený, přímo anorektický, a reagovat na tuto situaci překladem knihy Angely McRobbie *Aktuální témata kulturálních studií* je velmi moudrý nakladatelský čin. Zmíněné vakuum totiž zaplňuje hned dvakrát: za prvé jde o soubor intelektuálních portrétů šesti velmi významných legend tak či onak spjatých s kulturálními studii a za druhé je i autorka sama již proslulou, renomovanou postavou disciplíny. Seznamujeme se s nesimplifikovaným pojetím vybraných pojmů a myšlenkových konstruktů Stuarta Halla, Paula Gilroye, Judith Butlerové, Homiho Bhabhy, Pierra Bourdieho a Frederica Jamesona – a v neposlední řadě také se samotnou Angelou McRobbie.

Angela McRobbie v současnosti působí na londýnské Goldsmiths College, kde je kolegyní například Davida Morleyho. V kulturálním písemnictví se objevuje od poloviny 80. let a jako první bývá obvykle zmiňován její text *Dance and Social Fantasy* (1984). Etablovala se zejména jako protagonistka feministických kulturálních studií se zájmem o dívčí zkušenost ve světě médií a spotřební interpelace, sama se doposud vrací například ke své analýze čtenářek magazínu Jackie, která byla knižně zahrnuta do publikace *Feminism and Youth Culture: From Jackie to Just Seventeen* (1991). V poslední době se McRobbie věnuje sociálnímu významu módních kódů, módnímu průmyslu, ale i fenoménu „outlet“ obchodů a second handů a jejich užití jako projevu tvůrčí eko-

nomie. (Např. *British Fashion Design Rag Trade or Image Industry* z roku 1998).

Do češtiny a čínštiny...

Titul *Aktuální témata kulturálních studií* vybočuje z řady monografických prací založených na vlastním výzkumu – je retrospektivou a jakýmsi osobním zastavením, v němž McRobbie zveřejňuje své ucelené chápání šesti přelomových figur. „Aktuální témata“ stojí žánrově na pomezí učebnice a esejistiky. Částečně jsou „memoárovou“ literaturou či intelektuálním „čtenářským deníkem“ autorky (přičemž se samozřejmě jedná v podstatě o vzpomínky na současnost), v němž autorka dává ostatním k dispozici výsledky své osobní hermeneutické zkušenosti se zlomovými texty kulturálních studií. Částečně jsou potom učebnicí nebo studijní pomůckou, která je natolik invenční, že neopakuje samozřejmosti, a natolik faktická a podpořená věhlasem autorky, že se na ni dá bez obav spolehnout. McRobbie se v předmluvě k českému vydání (ano, české vydání má autentickou předmluvu z pera autorky!) hlásí k formě učebního textu či průvodce po zásadních idejích, protože studenti si dnes z časových a finančních důvodů nemohou dovolit „prožít to čiré potěšení, kdy se člověk čas od času ztratí na celé dny v knihovně“. (McRobbie 2007: 20) Nejsm si jistá, zda za to můžou jenom čas a peníze, nicméně předpoklad, že málokdo dnes bude číst původní práce Homiho Bhabhy, je poměrně přiměřený. V kulturních a geografických prostorech, které se dlouhá léta vyvíjely v politické izolaci od mezinárodního toku informací, mohou nadto poděkovat Angele McRobbie i starší a pokročilí, kteří už mají disertační práce napsané. V situaci, kdy se kvůli železné oponě minulosti i hektickým publikačním rituálům akademické současnosti nakupily a kupí dějiny čehokoliv (včetně konceptů kulturálních studií) rychleji, než je možné sledovat, jsou přehledy, souhrny a výklady nezbytností. Vstupovat do kulturálních studií (která české prostředí

začalo registrovat až v tomto tisíciletí) s více než třicetiletým zpožděním, za něž může také nesvobodný politický systém minulosti, je poněkud odzbrojující a bez opory v publikacích typu „Aktuálních témat“ by to ani nešlo. Není proto zřejmě náhodné, že „Aktuální témata“, která vyšla v originále v roce 2005, „byla doposud přeložena do češtiny a čínštiny“, jak si můžeme přečíst na oficiálním pracovním webu Angely McRobbie.

Politika významu i sociální realita

Všestrannou prospěšnost titulu na domácím trhu jemně kazí volba českého názvu, který je příliš volným překladem původního titulu *The Uses of Cultural Studies*. Doslovný překlad by byl přirozeně „humpoláctvím“ a překládání smyslu je zvláště u disciplíny stylisticky tak svébytné, jako jsou kulturní studia, zcela na místě. Do prostoru vzniklého odstupem od původního názvu se však dostala nepřesnost, protože obsahem díla je všechno, jen ne „aktuální“ témata kulturních studií. Ne že by se jednalo o témata zastaralá a okoralá, ale stávající český název připouští i význam ve smyslu „nejnovější hity“ – a těmi galerie klasiků a jejich konceptů rozhodně není. Hall, Gilroy, Butlerová, Bhabha, Bourdieu a Jameson jsou v kulturních studiích samozřejmě aktuální – ale asi tak, jako je aktuální Ježíšek o Vánocích. Bez něj by to nešlo, pokaždé je znovu a znovu potřeba, jeho tradiční výskyt je však důležitější než dárky, které právě přináší. Almanach Angely McRobbie se tedy mnohem více dotýká kořenů než „aktuálních témat“ kulturních studií, a v tom je český název zavádějící.

McRobbie předkládá pojmy jmenovaných autorů, ukazuje jejich rodokmen a dokládá, jak se v kulturních studiích používají. Minimálně u čtyř osob z jejího výběru (Hall, Gilroy, Butlerová, Bhabha) jde přitom o koncepty, které jejich autory spojovaly s dobovou politickou praxí a vytvářely jejich pozici (přesněji opozici) ve vztahu

k dění v mediálně konzervativní (pro Halla), rasově diskriminující (pro Gilroye), genderově rigidní (pro Butlerovou) a postkoloniálně stereotypizující (pro Bhabhu) thatcherovské Británii. V tomto smyslu jsou součástí původního názvu *The Uses of Cultural Studies* také něco jako „aplikovaná“ či „užitá“ kulturní studia. Nejviditelnější je přímý politický kontext v kapitole o Stuartu Hallovi, v níž můžeme sledovat, jak pojem „preferované čtení“ a obrat ke Gramscimu a k hegemonii získávaly postupně pevné obrysy v rámci Hallovy polemiky s thatcherismem. Jsou to právě tyto nuance a realie, které odlišují práci Angely McRobbie od běžné rekapitulací učebnice „na jednu noc“.

Představuje-li McRobbie vybrané sexteto klasiků kulturních studií, je možné se ptát, podle jaké logiky tento výběr vzniknul, co její šestici spojuje nebo jaké v ní můžeme najít rozdíly... Proč vybrala právě tyto představitele, to je otázka, na kterou může odpovědět jen autorka, a to se týká i otázky, proč se do jejího „best of“ nedostal například Tony Bennet, James Curran, Richard Dyer, Michel de Certeau, Gayatri Chakravorty Spivaková, Janice Radwayová nebo Paul Willis... Mezi těmi, kteří jsou v knize přítomni, však panuje evidentní logika: každý z vybraných reprezentuje trochu jiný proud kulturní teorie a je pro něj výsostnou iniciační postavou a symbolem. Stuart Hall uvedl na počátku 70. let do pracovních sešitů CCCS tematiku médií a ideologie, Gilroy je teoretikem rasových aspektů modernity, Butlerová představuje postfeminismus a Bhabha téma postkoloniální kulturní heterogenity. Bourdieu je vybrán jako někdo, kdo proslul nenávisí ke kulturním studiím, která ho naopak milují, a Jameson je potom prototypem kritiky postmodernismu. Krom toho za jejich výběrem zcela jistě stojí frekvence na citačním indexu kulturních studií. Ve výběru Angely McRobbie také najdeme prastaré sociologické dělení na nominalistickou a realistickou školu. Jinými slovy, McRobbie představuje autory, pro které je

zásadní „politika významu“ a význam včetně signifikantních praktik a narácí, které ho zjevují a obnovují, je pro ně také základním prostorem uskutečňování i narušování moci. To jsou kromě Bourdieua a Jamesona všichni jmenovaní, zbylí dva jsou naopak představeni jako v podstatě stále vzácnější exempláře – jako ti, kteří počítají při reprodukci nerovnosti s reálným sociálním děním mimo praktiky označování, ať už jde o dynamiku sociálního pole (Bourdieu) nebo stabilitu třídy (Jameson).

Hall a komplexní jednota

Angela McRobbie – a v tom je její přehled přitažlivý i pro pokročilejší zájemce o kulturní studia – má cit pro to, co je v oboru samozřejmé a co je pokládáno za nesrozumitelné a vyvolávající intelektuální tíseň. Samozřejmě neopakuje, ale nahrazuje méně známým; nesrozumitelné naopak neváhá co nejpečlivěji reprodukovat.

Její zastavení u Stuarda Halla je tak na hony vzdálené unavující a zkreslující redukci na „dominantní, dohodnutý a opoziční“. McRobbie píše o Hallovi (ten je z celé šestice nejvíce „mediální“) na základě připomenutí jeho raného textu *The „Unity“ of Current Affairs Television* z roku 1976. (Článek analyzuje předvolební vydání magazínu BBC Panorama z roku 1974.) Oživuje Hallův poměrně zasunutý pojem „komplexní jednota“ televizního vysílání a odpovídá tak na obvyklou studentskou otázku „proč to média dělají?“, tj. „proč reprodukují dominantní paradigma, když je nikdo nenutí a když se struktura jejich obsahu hodí pro pluralitu“? Současně také McRobbie ukazuje, jak se do Hallova myšlení dostala raná inspirace Althusserem. „Komplexní jednota“ je jednota (ve smyslu spřaženosti či spolupráce) mezi médii a kapitalistickým řádem. Ty spolu podle Halla koexistují v althusserovské „relativní autonomii“. (Althusser 1971: 123–172) Mediální organizace tedy zdánlivě „nemají žádný vztah ke způsobu výroby a organizace

práce, které se v rámci této ekonomiky praktikují“. (McRobbie 2007: 28) Tato relativní autonomie (v liberálním diskurzu se jí říká „svoboda“) je však jen zdánlivá a působí jako vnější kamufláž systému udržovaná étosem neutrality, objektivity a plurality. Dává vzniknout iluzi různosti zájmů a nezávislosti médií na kapitalismu, zatímco „pouze skrývá konsenzus či spojení, jejichž cílem je za každou cenu ochránit a reprodukovat kapitalistické prvky existujícího společenského řádu“. (McRobbie 2007: 28)

Této kamufláži a tvorbě zdání absolutní autonomie médií a systému potom slouží jak struktura televizního vysílání (podrobně analyzovaná na příkladu Panoramy, později Morleym na příkladu pořadu Nationwide; Brunsdon – Morley 1978), tak například i artikulace propojených, ale vzájemně se nedeterminujících momentů kódování a dekódování v rámci komunikačního obvodu. (Srv. Hall in Kellner – Durham 2000: 166) Televizní vysílání je sice, pokud jde o jeho strukturu, jako stvořené pro pluralitu a jednotlivé „segmenty v sobě nesou napětí mezi pozicí médií a pozicí politiků, avšak tento boj je vymezen hranicemi předem strukturovaného tématu [...], že by britský parlamentní systém měl fungovat jako systém dvou stran jako dosud“. (McRobbie 2007: 32) Stejně tak momenty kulturního obvodu (kódování a dekódování) jsou pouze v relativní autonomii a jejich zdánlivá nepropojenost podporuje iluzi jakési volnosti čtení. Hall jednoznačně píše, že „diskurzivní forma sdělení má v komunikační výměně privilegovanou pozici“ (Hall in Kellner – Durham 2000: 167) a že „polysémie se nesmí plést s pluralismem ... Sociální život je vymežován oblastmi diskurzu, hierarchicky uspořádanými do dominantních či preferovaných významů“. (Tamtéž: 172) Vykládat tedy teze Stuarda Halla jako příspěvek k pojetí aktivního publika s možností třech způsobů dekódování je zcela zbloudilé, ačkoli se tak bohužel často bez výraznější oponentury děje. Důraz Angely

McRobbie na pojem „komplexní jednota“ je srozumitelnou snahou působit proti tomu, aby se základní Hallova myšlenka beztréstně neobracela vzhůru nohama. (srv. např. McQuail 1994: 101)

Boj o význam: rasa, gender, heterogenita

Ostatní zmínění autoři ve sborníku McRobbie se přímo k médiím nevyjadřovali – ovšem vzhledem k tomu, že jsou zastánci nestálého a v mocenských diskurzích se formujícího významu, nepřímě se jejich pojmy „třídního boje v jazyce“ (dle Vološinova), a tedy i médií a populární kultury dotýkají. (Vološinov 1973, cit. podle Hall in Kellner – Durham 2000: 171) U Paula Gilroye však McRobbie připomíná zejména jeho nedůvěru v koncept třídy a v to, že ostatní identitní kategorie, zvláště rasu, pod něj lze subsumovat, a rekapituluje jeho práce *There ain't No Black in the Union Jack* (2002), *The Black Atlantic* (1993) a *Between Camps* (2000). Přehled Gilroyova myšlení, zájmu o černošskou hudbu a kulturu „černého Atlantiku“ („černý Atlantik“ je afrokaribský prostor, v němž se migruje, a „černý Atlantik“ tak naráží na „bílé útesy“, jak píše McRobbie; McRobbie 2007: 66) účelně nastiňuje například souvislost mezi kultem smrti jakožto posledním útočištěm v otrokářské poezii a náladami současného hip hopu (viz. Gilroyův rozbor pojmenování hudebníka Snoopyho Doggy Dogga; McRobbie 2007: 79–84).

Judith Butlerová (*Gender Trouble*, Butler 1999, *Bodies That Matter*, Butler 1993) je, stejně jako Stuart Hall, také silně dezinterpretovanou myslitelkou, jejíž slova studenti podle McRobbie často chápou jako jakousi oslavu osobní volby genderu a pohlaví. Rozpravou nad slepou uličkou feminismu, který počítá jen se zájmy heterosexuálních žen (většinou) v roli matek, a připomenutím Butlerové konceptu performativity genderu se to McRobbie pokouší napravit. Psychoanalytické kořeny v díle Judith Butlerové se

ale ani McRobbie nedaří přístupně vyjasnit a Lacanův „falus“ nadále zůstává záhadou.

V českých podmínkách je velmi cenná také kapitola o u nás takřka necitovaném Homi Bhabhovi, který se narodil v Indii, začínal jako literární kritik a dostudoval v Oxfordu. U Gilroye představuje trvalou součást černošské kulturní paměti zkušenost s otrokářstvím, z Bhabhova hlediska hraje podobnou roli kolonialismus. Význam růzností, které kolonialismus zviditelnil, popisuje Bhabha pojmy, jako jsou „kulturní překlad“ (zejména s důrazem na jeho neúplnost a nepřesnost) nebo „časové zpoždění“ (iluze modernity o zaostávání třetího světa, který je vždy jakoby jinde nebo jindy, zatímco se ale modernita „děje“ za jeho účasti.) V Bhabhově myšlení se Lacanovo „sémě“ daří Angele McRobbie identifikovat naopak velmi srozumitelně, a to v rámci jeho pozoruhodného pojetí stereotypu. Bhabha pohlíží na stereotyp strukturalisticky jako na vzájemně se zvýznamňující vztah dvou poloh: opovržení a touhy. „Touha pramení z pochopení, že se nám něčeho nedostává. [...] Proto nejsem celý. A protože ‚ten druhý‘ je příslibem celistvosti, toužím po něm. [...] Ukazuje-li stereotyp degenerovanost ‚toho druhého‘, potom je možné tvrdit, že oni druhí [...] nejsou schopni vládnout sami sobě. Stereotyp líčí kolonizované způsobem, který ospravedlňuje nadvládu kolonizátora.“ (McRobbie 2007: 127–128)

Boj o realitu: třídy dvakrát jinak

Pierra Bourdieu McRobbie uvádí jako inspirační zdroj kulturních studií (kvůli možnostem, které skýtají pojmy „habitus“, „pole“ a „kulturní kapitál“) a současně jako jejich velkého posměváčka. Bourdieu prý hovořil o „britském mišmaši“. (McRobbie 2007: 140) McRobbie uctivě rekapituluje přínosy zásadní Bourdieho teorie reprodukce sociální struktury podle knihy *Distinction* (Bourdieu 1984) a ukazuje přitažlivost myšlenky, podle níž je neustálé odlišování mezi třídami na bázi

přísného hlídání jedinečnosti vkusu a životního stylu pouze strategií udržení nadřazenosti a nakonec neměnnosti podmínek, které jsou pro elity výhodné. McRobbie ale konstatuje, že tomu, jak je distinkce realizována v mediálním poli, se Bourdieu věnoval dosti povrchně a abstraktně, a doporučuje spíše práci Nicka Couldryho. (Couldry 2003) Sama také ukazuje možnou analytickou cestu daným směrem, když v rozšířených poznámkách ke kapitole naznačuje, že televizní pořady typu *Vypadáš skvěle!* nebo podobné časopisecké rubriky nejsou ničím jiným než prostorem, kde se nositelé kulturního kapitálu „vytahují“ nad ty, kteří jej nemají (a dobrovolně se k této sebestyčkácké poloze hlásí). „[J]sou zde ženy se špatným vkusem či úplně bez vkusu veřejně zostouzeny jinými ženami, jejichž vkus je respektován (tedy odborníci na módu a moderátorkami)...“ (McRobbie 2007: 161)

Pro toho, kdo stále nepochopil, proč by postmodernismus měl být kulturní logikou kapitalismu, bude velmi prospěšná poslední kapitola „Aktuálních témat“, věnovaná Fredericu Jamesonovi. McRobbie ho představuje v jeho typické roli oddaného marxisty, který necouvnul, nevstoupil na reprezentacionalistické pole, kde záleží pouze na vybojovaném významu, a neslevil z role ekonomiky. Ta v jeho pojetí nevede s kulturou souboj o prvenství, ale kultura se naopak cele přesunula na prostranství ekonomiky, stala se jedním ze způsobů výroby. Její nadprodukce pak brání jakémukoli zásadnímu přerodu kapitalismu, protože k tomu by musela existovat možnost zahlédnout tento systém jako celek. Ten byl však nahrazen „fragmenty, nespojitými impulzy a velkým množstvím pocitů, které je třeba prožívat“. (McRobbie 2007: 180)

Bourdieu a Jameson, poslední mohykáni realismu, jsou tedy dnes atypickými zastánci nedělitelnosti pojmu třídy a přívrženci reálného významu třídy jako nejpodstatnější kategorie sociální analýzy. Oba dva jsou příkladní odpůrci jakékoli relativizace. Pro Bourdieho

jsou „lifestylové“ techniky tvorby distinkce v zásadě jakousi platónskou hrou stínů, kterou lze demaskovat. Jediné, z čeho nelze vyběhnout, jsou dispozice či socializací dané návyky plynoucí z habitu, pevně navázaného na třídu. McRobbie věčně poukazuje na to, že celá sociální dynamika Pierra Bourdieho nakonec ústí ve „velké zklamání z toho, že existuje tak malý prostor pro radikální sociální změnu“. (McRobbie 2007: 159) Jameson se v podání McRobbie projevuje méně nihilisticky, ovšem pouze pod podmínkou, že skutečnost bude co nejpodobnější čistému marxistickému výkladu a třídní konflikt nebude rozměňován oslabováním role třídy. K tomu však podle Jamesona dochází mimo jiné také díky médiím, která se místo velkých třídních bloků ochotně identifikují spíše se zájmy sdružení a skupin, což jim zajišťuje zdání plurality. „Jeví-li někdo zájem o spojenectví a o prolínání třídní politiky s politikou rasy a sexuality, pak se podle Jamesona jedná o antimarxistu, který jde na ruku silám, jejichž přáním je úpadek levice, nebo dokonce úplný konec její existence.“ (McRobbie 2007: 182)

Bourdieu i Jameson ponechávají jen velmi malý prostor pro rezistenci ovládaných v oblasti politiky významu. Ta je v jejich pojetí zcela bezvýznamná či bezzubá. Namátkou si lze představit, jak znechucený asi musel Bourdieu být, pokud někdy zalistoval třeba ve *Watching Dallas* (Ang 1985) nebo v *The Export of Meaning* (Katz – Liebes 1991). Konec konců, kulturní studia se zaměřením na aktivní roli publik a subkultur citují Bourdieho jen kvůli jeho východiskům a Jamesona takřka vůbec. K výkladu Angely McRobbie je tedy třeba dodat, že Bourdieu i Jameson koexistují v harmonii spíše s ranými kulturními studii, jak je představuje například dílo Stuarda Halla ze 70. let.

Bravo Portál! A co dál?

Na závěr je třeba znovu zopakovat, že volba titulu Angely McRobbie je významným nakla-

datelským činem Portálu. I překlad (Denisa Šmejkalová) a lektorát (Adéla Vopěnková) se povedly – vzhledem k neusazenosti české terminologie pro kulturní studia až pozoruhodně. Na několika málo místech se čtenář přesto zarazí. Místy se například o birminghamském pracovišti hovoří jako o Centru pro *soudobá* kulturní studia (např. s. 28, 230), místy jako o Centru pro *současná* kulturní studia (např. s. 9, 103, 141). Občas zmiňované „protikultury“ (s. 75) budou asi běžnější „kontrakultury“; všechny „akce“ v kapitole o Bourdieovi jsou dozajista „jednání“ a „způsob života lidu v jeho jednotě“ (s. 64) je určitě nezdařilý pokus o přetlumočení smyslu Williamsova pojmu „the whole way of life“. Portál se záslužně pokouší být také akademickým nakladatelstvím, což se mu dramaturgicky daří, v „Aktuálních tématech“ se o to navíc snaží i formálně a uvádí rejstřík. Bohužel funguje jen částečně, z deseti pokusů vyhledat položku podle rejstříku byly čtyři neúspěšné. Ze zavedených českých knižních domů však Portál rozhodně „objevil“ kulturní studia jako první a vstoupil na jejich půdu moudře, loni překladem Barkerova slovníku, letos soubornou publikací typu „šest v jednom“. Při bohatosti a v oblasti analýz popkulturních fenoménů i atraktivitě témat kulturních studií můžeme doufat, že Portál bude v této prospěšné ediční linii pokračovat.

Knižnice britských, amerických, skandinávských či australských kulturních studií nashromáždila za více než čtyřicet let (počítáno od založení Centra pro současná kulturní studia v r. 1964) nepřeborné množství titulů, které tvoří celek definovaný napětím mezi obavami před moderním prosazováním ideologie a nadějemi v jisté možnosti populární rezistence. Uznání existence kulturních studií, akt, kterým bychom je v obou jejich rozměrech opravdu vzali na vědomí formou učebních plánů i publikačních gest zejména akademických vydavatelství, by v našem prostředí mohl prospět nejen vysokoškolskému diskurzu, ale snad i intelektua-

lizaci české politiky. Po období komunistického vládnutí u nás za zdmi vzdělaneckých kaváren stále převládá dojem, že ideologie je problém komunistické minulosti, který postupně překonáváme. Fenomén ideologie je jednoznačně třeba zbavit zakotvení ve vzpomínkách na „vládnoucí úlohu strany“ a rehabilitovat jej jako vždy živý komplex různých forem ekonomické, kulturní, rasové či genderové dominance navázaný na modernitu *per se*. I tvorba a konzumace titulů populární kultury, od reality shows po české filmy „laskavého humoru“, přímo volá po vyjmutí zpod spásného pravicového říkadla o nabídce a poptávce a zasazení do komplikovanějšího rámce, kam by se vešla i témata vložených dominantních významů i drobných rezistentních slasti publika a každodenních mikrorevolucí se spotřebou popkultury spojených. Základní napětí kulturních studií, podle něhož se dominantní dobová ideologie stále systematicky snaží o anexi společenského vědomí a každodenní „lidové“ praktiky nekontrolovatelného zacházení s významem jí to stejně systematicky kazí – toto celostní pojetí přesilové hry mocných vůči bezmocným s proměnlivým a nikdy neukončeným výsledkem – českému akademickému (natož pak politickému) myšlení stále uniká. Což je dost dobrý důvod k tomu, abychom kulturní studia konečně začali brát vážně.

Literatura

- Althusser, Louis. 1971. „Ideological State Apparatuses.“ Pp. 123–172 in *Lenin and Philosophy and Other Essays*, ed. by Louis Althusser. London: New Left Books.
- Ang, Ian. 1985. *Watching Dallas: Soap Opera and the Melodramatic Imagination*. London: Methuen.
- Bourdieu, Pierre. 1984. *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge.
- Brunsdon, Charolte – Morley, David. 1978. *Everyday Television: Nationwide*. London: BFI.
- Couldry, Nick. 2003. *Media Meta-Capital*:

Extending Range of Bourdieu's Theory. Pp. 653– 677 in *Media, Culture, Society* 2003, č. 25 (4).

Butler, Judith. 1993. *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of Sex*. New York: Routledge.

Butler, Judith. 1999. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. (2. vydání.) New York: Routledge.

Gilroy, Paul. 1993. *The Black Atlantic: Modernity and Double Consciousness*. London: Verso.

Gilroy, Paul. 2000. *Between Camps: Nations, Cultures, and the Allure of Race*. Harmondsworth: Penguin.

Gilroy, Paul. 2002. *There Ain't No Black in the Union Jack*. (2. vydání.) London: Routledge.

Hall, Stuart – Connel, Ian – Curti, Lidia. 1976. The „Unity“ of Current Affairs Television. Pp. 51– 95 in *Working Papers for Cultural studies* 1976, č. 9.

Hall, Stuart. 2000. „Encoding/Decoding.“ Pp. 166– 176 in *Media and Cultural Studies*, ed. by Douglas Kellner, Gigi Durham. Oxford: Blackwell.

Katz, Elihu – Liebes, Tamara. 1991. *The Export of Meaning: Cross-cultural Readings of Dallas*. Cambridge: Polity.

McQuail, Denis. 1994. *Introduction into Theory of Mass Communication*. London: Sage.

McRobbie, Angela. 1984. „Dance and Social Fantasy.“ Pp. 131– 160 in *Gender and Generation*, ed. by Angela McRobbie, Mica Nava. London: Macmillan.

McRobbie, Angela. 1991. *Feminism and Youth Culture: From Jackie to Just Seventeen*. London: Macmillan.

McRobbie, Angela. 1998. *British Fashion Design Rag Trade or Image Industry?* London: Routledge.

Vološinov, Valentin. 1973. *Marxism and the Philosophy of Language*. London: Seminar Press.

Pracovní webová stránka Angely McRobbie: <http://www.goldsmiths.ac.uk/mediacommunications/staff/mcrobbie.php>

Média v poválečném Československu – nedopovězeno

Jakub Končelík

Vladimír Bystrov: *Svobodná nesvoboda*. Praha: VOŠP, 2006. 131 s.

Zdálo by se, že monografie věnovaná kontrole (řízení) médií v poválečném Československu je svým tématem předurčena k dlouhému a úspěšnému vědeckému životu – vždyť je to téma studované, sledované a zároveň (zatím) „nepřebrané“. Vladimír Bystrov jej ale ve své nové knize nazvané *Svobodná nesvoboda* uchopil natolik rozpačitě, že nelze jeho práci doporučit bez výhrad. Čtenáře asi zarazí autorova (1) zásadní orientace na lidovecký tisk nabízená (2) bez vysvětlení institucionálního i společenského rámce a realizovaná (3) převyprávěním pouze archivních materiálů bez diskuze odborné literatury. Publikaci je možné stručně charakterizovat jako soubor miniesejí, které na příkladu konkrétních cenzurních (a správních) aktů cílených na lidovecký tisk nahlízejí polemiky nekomunistických publicistů s ideologií KSČ v poválečném Československu. Nakolik ale tento výsledný tvar odpovídá původnímu autorskému záměru, není zřetelné – autor se k cílům a motivaci svého výkladu nevrací. Což je škoda, protože podtitulem *Některé příklady postupující komunistické a sovětské mediální krajiny v Československu a snah komunistů umlčet český nekomunistický a církevní tisk v letech 1945–1948* vyvolává ve čtenáři naděje, které nenaplní. Bezpochyby tak činí bezděky a necíleně, přesto ale nepovažují za šťastné, když si nepoučený čtenář může jeho text vyložit například tak, že jedinou společenskou (politickou) silou, která se veřejně (mediovaně) postavila totalizačním snahám KSČ